

GÖRAN ERICSSON • THOMAS A. HEBERLEIN

Svenskt stöd för varg och vargjakt

illustration:
Peter Robertz

- De flesta svenskar anser att vargen har rätt att existera i Sverige, men för många är inte åsikten starkt uttalad. Det visar en brevundersökning bland drygt två tusen slumpmässigt utvalda svenskar.
- 71 procent av allmänheten tycker att antalet vargar bör öka. Jägare och folk som bor i vargområden är mer tveksamma till fler vargar än idag, mycket beroende på att de två grupperna har flest negativa erfarenheter. De vet också mest om vargar av alla grupper.
- En majoritet svenskar accepterar vargjakt om risken för att tamboskap dödas minskar, och om vargar har uppträtt oskyggt eller har kommit in i tätbebyggt område.
- Jägare skiljer sig från övriga svenskar genom att de flesta accepterar vargjakt om risken för att hundar dödas minskar. Däremot tycker inte jägare att det är acceptabelt att vargar jagas för att arten konkurrerar om det jaktbara viltet.

Ar 1976 ansåg en majoritet av både allmänhet och jägare att det var viktigt att göra något för den svenska vargstammen, som då nästan var försvunnen. En majoritet av båda grupperna stödde också en introduktion av fler individer. Då, för 25 år sedan, var jägare mer positiva än svenskar i övrigt till att ha en frilevande vargpopulation. Jägarna kunde också i större utsträckning tänka sig att artens utbredning skulle vara obegränsad.

Sedan 1970-talet har vargstammen i Sverige ökat, och består idag av omkring hundra djur. Dagens nyheter handlar mest om vargar som dödat husdjur och jakt-hundar, eller som själva blivit offer för tjuvjakt. Kanske har sådana rapporter förändrat svenskars attityd till varg, jämfört med 1976? I det här numret av Fakta skog redovisas vilken inställning dagens allmänhet har till varg och vargjakt, och om attityden är annorlunda hos jägare och boende i vargområden.

Studie av dagsläget

För att kartlägga svenskars inställning idag, skickades en brevundersökning ut till 2 272 slumpmässigt utvalda svenskar indelade i fyra grupper. Undersökningen genomfördes mellan december 2000 och februari 2001. Grupperna delades först in i allmänhet, dvs. människor som inte jagar, och jaktkorts-lösare. Därefter särskiljdes boende utanför vargområden och boende i glesbygdskommuner med vargförekomst i länet. Vi använde oss därför av fyra olika utskick anpassade efter grupperna, samt en avslutande telefon-uppföljning. Svarefrekvensen i de fyra grupperna varierade mellan 72 och 86 procent.

Vargfrågan engagerar inte

Resultatet visar att idag när vargen är tillbaka tycker bara 40 procent av svenska jägare att antalet vargar bör öka, jämfört med 71 procent av allmänheten (tabell 1). Det tyder på att allmänheten blivit mer positiv och jägarna mindre positiva till varg sedan 1976. Dock anser en majoritet av alla grupper att vargen har rätt att existera i landet.

De flesta svenskar har emellertid inte speciellt starka eller uttalade åsikter

tabell 1. | Svartsfördelningen i procent för de nio attitydfrågorna som ställdes i undersökningen år 2001. Att bo i ett vargområde och vara jägare har en statistisk säkerställd effekt på svaren på alla nio attitydfrågor.

Attitydfråga/ påstående		Allmänhet (%)	Allmänhet, vargområde (%)	Jägare (%)	Jägare, vargområde (%)
Vargar i Sverige	Gillar	61	49	40	24
	Neutral	31	30	37	35
Vargar viktiga	Viktiga	44	40	33	25
	Neutral	36	31	34	30
Bryr mig om vargar mycket	Instämmer	54	45	38	31
Rädd att möta varg utomhus	Ja	28 ^A	36 ^{CD}	22 ^{AC}	16 ^D
Vargar ska få finnas i Sverige	Instämmer	90	79	77	65
Antal vargar	Fler	71	51	40	21
	Som nu	26	40	52	58
Varg där jag bor	Ja	55	53	44	35
	Vet inte	4	2	2	1
Vargen en symbol för naturen	Instämmer	62	60	49	35
Upplevelse att höra en varg yla	Instämmer	78 ^{AB}	71 ^D	68 ^{AE}	58 ^{BDE}

Samma bokstav efter ett tabellvärde indikerar en signifikant skillnad mellan grupperna.

om vargar. Många har en neutral inställning till vargfrågor, troligen beroende på att så mycket annat i vardagen känns viktigare. Eftersom människor normalt inte uppmärksammar information om ämnen som inte intresserar, är det också svårt att genomföra en framgångsrik informationskampanj om varg. Men, eftersom många är oengagerade i vargfrågor, är det också möjligt att bara en enda uppmärksammas händelse på ett drastiskt sätt kan ändra allmänhetens inställning. Det är alltså möjligt att de vargrivna fåren i Stockholm, Uppsala och Väse kan påverka opinionen.

Folkgrupper som genomgående är mer positiva till den svenska vargstammen är yngre personer, boende i större tätorter samt de som växt upp i större tätorter. Orsaken är att färre av dem har negativa erfarenheter av varg. Personer med högre utbildning har en högre grad av miljömedvetenhet, och därför också lättare att acceptera en svensk vargstam.

Jägare tveksamma till varg

Människors åsikter om olika saker styrs till stor del av erfarenhet. Personer som varit med om att varg dödat husdjur, tycker därför också sämre om rovdjuren. Men fler av de som bor i sådana vargområden har också fått vara med om det fantastiska i att höra eller se varg – idag har dock en sådan vildmarksupplevelse ingen mätbar effekt på attityden. Kanske beror det på att det är så pass få människor som har varit med om detta att erfarenheten inte ger utslag i undersökningen. En annan anledning kan vara att en sådan upplevelse troligen i mindre utsträckning påverkar vad folk tycker, jämfört med vardögade djur.

Förutom erfarenhet är också kunskap betydelsefullt för vad människor tycker. De som kan mer om varg är ofta också mer positivt inställda, och därför ingick även ett enkelt kunskapstest i undersökningen. Jägare och boende i vargområdet vet mest om varg. Hade

deras kunskapsnivå varit lika låg som hos svenskar i allmänhet, skulle jägare och boende i vargområdet troligtvis vara ännu mer tveksamma till varg än vad de är idag.

Det är uppenbart att jägare idag är mindre positiva till varg än för 25 år sedan. Fortsätter vargar att döda hundar, med följderna att jakten måste bedrivas utan hundar, kan det bidra till att inställningen blir än mer negativ. För svenska jägare kan vargfrågan alltså lika mycket vara en jaktkulturell fråga.

Symbolisk dimension

Om vi sällar ut den skillnad i attityd som beror på kunskap, erfarenhet och sociala variabler (som t.ex. ålder, kön och utbildning), kvarstår ändå att jägare och folk i vargområdet är mer negativt inställda till varg. Med andra ord – bortsett från de faktorer vi har studerat finns det ytterligare omständigheter som förklarar vad människor tycker om varg. En faktor kan vara att många rovdjur har en symbolisk dimension, som är större än de praktiska konsekvenserna. Vargen får exempelvis ofta symbolisera samhällets makt över den enskilda människan, eller städernas dominans över landsbygden.

Vargens återetablering kan också leda till att andra samhällsfrågor, såsom den enskilda individens rätt i samhället, aktualiseras. Dessutom kan vargfrågan vara en del av en vidare ideologisk konflikt mellan landsbygd och stad. Därför måste de som vill underlätta vargens etablering också förstå hur människors attityder byggs upp, och hur inställningen till varg är sammankopplad med andra faktorer.

Vargjakt accepteras ibland

När antalet vargar ökar kommer djuren i allt högre grad i konflikt med människors intressen. Hur den förändrade situationen ska hanteras är ett problem idag. Jakt på varg är en sannolik framtida förvaltningsåtgärd, eftersom metoder som går ut på att flytta vargar inte har visat sig långsiktigt effektiva. Vår undersökning visar att generella påståenden om att allmänheten alltid är emot, och jägarna alltid är för, jakt på varg inte stämmer. Svenskar accepterar vargjakt om vargar har uppträtt oskyggt,

om risken för att tamboskap dödas minskar eller om vargar har kommit in i tätbebyggt område (figur 1). Ungefär var femte svensk har dock ingen starkt uttalad åsikt om vargjakt.

Jägare skiljer sig emellertid från svenskar i övrigt – en majoritet anser att vargjakt är acceptabelt om risken för att hundar dödas minskar. Däremot accepterar jägare inte att varg jagas för att arten konkurrerar om det jaktbara viltet.

Hot mot svensk varg

Förutom biologiska aspekter såsom inavel, finns det som vi ser det åtminstone två andra stora hot mot de skandinaviska vargarna. Det första är den stora andel människor som inte har en speciellt stark åsikt om vargar. De kan då lätt bli mer negativt inställda av en enskild händelse som folk kan identifiera sig med, och som får stort massmedialt genomslag.

Det andra hotet är att attityden verkar förändras när man får direkt erfarenhet av varg, och att det troligtvis har bidragit till att jägare och boende i vargområden är mer skeptiska.

Vi kan därför förvänta oss att de som bor där det finns varg med tiden blir mer

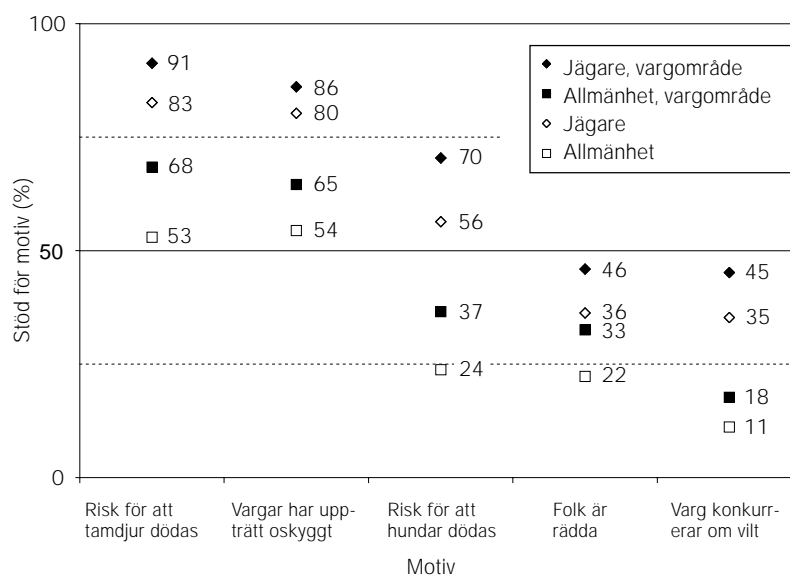
negativt inställda, åtminstone på kort sikt. I takt med att vargar återetablerar sig över den skandinaviska halvön, kan vi därför också förvänta oss att andelen människor (företrädesvis boende i glesbygd) som är negativa ökar.

I Sverige tar myndigheter och politiker relativt allvarligt på oro från minoritetsgrupper. Dit räknas förutom samer och glesbygdsbor, även t.ex. jägare och hundägare. Hänsyn till dessa grupper kan leda till en rovdjurspolitik som reducerar vargpopulationens tillväxttakt. I Norge har detta redan skett.

Vargförvaltning i framtiden

Om ingenting förändras kan naturresursförvaltare anta att allmänheten kommer att vara positiv till varg även i framtiden. Dock kommer vargfrågan att fortsätta att vara en oviktig fråga för de flesta svenskar.

Människors positiva inställning kommer inte heller i framtiden att grunda sig på någon större mängd information eller kunskap. Därför finns det alltid en risk att allmänheten kan förändra sin allmänt positiva attityd om deras inställning till varg är sammanflätad med andra, mer viktiga attitydobjekt (t.ex.

figur 1. | Stöd för jakt på varg bland fyra grupper av svenskar, givet fem presenterade motiv. Svenskar accepterar vargjakt om vargar har uppträtt oskyggt, om risken minskar för att tamboskap dödas eller om vargar har kommit in i tätbebyggt område. En majoritet av jägarna anser också att vargjakt är acceptabelt om risken för att hundar dödas minskar. Däremot accepterar jägare inte att varg jagas för att arten konkurrerar om det jaktbara viltet.

Foto: Mats Gerentz, SLU.

Att får, kor och andra husdjur måste skyddas är troligtvis ett hållbart argument för svenskar att stödja vargjakt i fortsättningen.

självbestämmande och hälsa), eller om de får nya erfarenheter.

Trots att attityden mycket väl kan förändras, så är inställningen hos många grupper av människor svår att påverka. Det är sannolikt extra svårt att påverka lantbrukare, boskapsuppfödare, boende i vargområden och boende på landsbygden, eftersom deras attityd till varg troligtvis är kopplad till deras identitet och erfarenhet. Förutom att påverka deras ekonomiska vardag kan vargar uppfattas som symbol för centralmakten i samhället, som hotar deras identitet (som glesbygdsboende, jägare eller boende i vargområde, boskapsuppfödare eller lantbrukare).

När det gäller vargjakt är vår förutsägelse att svenskar även i fortsättningen kommer att stödja den om argumenten är att vargar uppträtt oskyggt, att tamdjur måste skyddas eller att vargar ska hållas utanför tätbebyggt om-

råde. Dessa motiv är enkla att relatera till eftersom de involverar skydd av djur (egendom), och det rationella tanke-sättet att vargen, vildmarkens djur, inte hör hemma där människor bor.

Däremot tror vi inte att stödet för vargjakt kommer att öka för att minska risken att hund dödas, inte eller för att människor är rädda för varg eller för att vargen konkurrerar med människan. Det är dock tänkbart att den allmänna acceptansen för jakt på varg ökar i takt med att antalet vargar blir fler.

Uppföljning viktigt

Lär man sig att leva med vargar? För att kunna besvara det är det extra viktigt att vi följer samma personer över tiden. Bäst är att följa upp de som deltagit i en undersökning med några års mellanrum och upprepa exakt samma frågor. Då kan vi besvara om attityderna förändras över tiden.

För att hjälpa vargens återetablering är det också viktigt att undersöka attityderna bland grupper och personer som direkt påverkas av vargens återkomst. För framtida studier rekommenderar vi att man använder sig av klart definierade undersökningsgrupper och av stickprov som är representativa för de grupper man vill undersöka. Stickprov av människor som kommer till möten, tidningsläsare, medlemmar, internetsidor eller mässdeltagare är inte representativa urval av allmänheten eller intressegrupper. Värden av dessa undersökningar är noll och intet!

Läs mer

- Andersson, T., Bjärvall, A. och Blomberg, M. 1977. Inställningen till varg i Sverige – en intervjuundersökning. *SNV PM 850*, Naturvårdsverket.
- Ericsson, G. & Heberlein, T. 2002. Attityder till varg och vargjakt i Sverige. *SLU Kontakt 14*, SLU.
- Karlsson, J., Bjärvall, A. & Lundvall, A. 1999. Svenskarnas inställning till varg. *Rapport 4933*, Naturvårdsverket.

Ämnesord

Varg, vargjakt, jägare, attityder

Författare

Docent *Göran Ericsson* är forskare vid institutionen för skoglig zoökologi, SLU, 901 83 Umeå.
Tel: 090-786 96 36
E-post: Goran.Ericsson@zooek.slu.se

Professor *Thomas Heberlein* är adjungerad professor vid det europeiska turismforskningsinstitutet (ETOUR), samt verksam inom FjällMistra.
Adress: Department of Rural Sociology, 1450 Linden Drive, University of Wisconsin-Madison, Madison WI, 53706, USA.

Ansvarig utgivare: Göran Hallsby, SLU, institutionen för skogsskötsel, 901 83 UMEÅ
Redaktör: Camilla Nilsson, SLU Informationsavdelningen, Box 7077, 750 07 UPPSALA
Telefon: 018-67 21 34 • Telefax: 018-67 35 20
E-post: Camilla.Nilsson@info.slu.se
Internet: www.slu.se/forskning/fakta/
Prenumeration och lösnummer: SLU Publikationstjänst, Box 7075, 750 07 UPPSALA
Telefon: 018-67 11 00 • Telefax: 018-67 35 00
E-post: Publikationstjanst@slu.se
Prenumerationspris: 320 kronor + moms
Tryck: SLU Reproenheten, Uppsala, 2002
ISSN 1400-7789 © SLU